

ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ 2017

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΤΑΞΗ: Γ΄ Γυμνασίου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: Παρασκευή, 2 Ιουνίου 2017

ΧΡΟΝΟΣ: 2 ώρες

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:

- α) Να γράψετε μόνο με μπλε ή μαύρο μελάνι.
- β) Να απαντήσετε σε όλα τα μέρη και σε όλα τα ερωτήματα.
- γ) Οι ερωτήσεις να απαντηθούν στα φύλλα εξέτασης που σας δίνονται.
- δ) Να σημειώσετε στα φύλλα εξέτασης τα στοιχεία σας (ονοματεπώνυμο, τμήμα, αριθμό).
- ε) Δεν επιτρέπεται η χρήση διορθωτικού.

Υπευθύμηση: Αξιολογούνται σε κάθε απάντησή σας η έκφραση (στο επίπεδο της σημασιολογίας, της σύνταξης, του κατάλληλου ύφους) και η ορθογραφία.

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από επτά (7) σελίδες

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΜΟΝΑΔΕΣ 14)**ΚΕΙΜΕΝΟ 1**

Ο ρατσισμός είναι ένα παγκόσμιο και πανανθρώπινο φαινόμενο. Είναι η αδυναμία του ανθρώπου να δεχτεί το διαφορετικό. Δεν είναι κοινωνικό φαινόμενο. Είναι η κυριαρχία του φόβου απέναντι στη λογική. Ο φόβος απέναντι στον ξένο, τον διαφορετικό είναι η αιτία του ρατσισμού. Αυτός ο φόβος είναι επίκτητος. Είναι ένα κομμάτι του εαυτού μας από τη μέρα που γεννιόμαστε. Ο φόβος του διαφορετικού πάντα υποβόσκει μέσα μας σε μορφή που καμιά φορά δεν τον αναγνωρίζουμε, δεν τον παραδεχόμαστε. Το καινούργιο, το άγνωστο και το διαφορετικό, το αντιμετωπίζουμε πάντα με καχυποψία, όσο δεκτικοί κι αν θέλουμε να είμαστε προς αυτό. Φοράει τη μάσκα του στερεότυπου, της προκατάληψης ή μιας αθώας γενίκευσης, πραγμάτων που θεωρούμε φυσιολογικά και που ποτέ δεν αμφισβητήσαμε ή ακόμα περισσότερο δεν ξέραμε καν ότι υπάρχουν μέσα μας. Η κοινωνία φυσικά συμβάλλει σε αυτό αφού μέσω αυτής υιοθετούμε τα παραπάνω. Ως άνθρωποι όμως έχουμε από τη φύση μας την προδιάθεση για αυτά.

Πρέπει να κατανοήσουμε ότι ρατσιστές δεν είναι μόνο οι νεοναζί. **Όλοι κρύβουμε ένα ρατσιστή μέσα μας**, όση παιδεία και αν έχουμε, όσο ανοιχτόμυαλοι και αν είμαστε. Απλές εκφάνσεις της καθημερινότητας το επαληθεύουν. Μια αρνητική σκέψη ή ένα περίεργο βλέμμα είναι αρκετό για να μας το αποδείξει. Όλοι το έχουμε κάνει, κι ας το μετανιώσουμε αμέσως μετά. Είναι απόδειξη ότι ο ρατσισμός είναι στο αίμα μας και πως πρέπει να το καταπολεμούμε διαρκώς.

Η αρχή της γενίκευσης είναι η βασική υπαίτιος των παραπάνω ρατσιστικών συμπεριφορών. Η τάση να ομαδοποιούμε τους ανθρώπους μας καθιστά καχύποπτους προς κάθε τι διαφορετικό. Ξαφνικά ξεχνάμε το πιο σημαντικό, πως όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί. Ακόμα και αν πούμε μέσα μας ότι σίγουρα δεν είναι όλοι οι μουσουλμάνοι ίδιοι, την επόμενη φορά που θα συναντήσουμε κάποιον, έστω και για λίγο θα είμαστε επιφυλακτικοί προς αυτόν.

Ο άνθρωπος από τη φύση του έχει ανάγκη να εντάσσεται σε ομάδες προκειμένου να αποκτήσει ταυτότητα και να διεκδικήσει τα συμφέροντά του. Αυτή η πάγια τακτική του τον καθιστά εχθρικό προς κάποια άλλη ομάδα με διαφορετικά χαρακτηριστικά. Έτσι διχάζονται οι άνθρωποι και στρέφονται ο ένας ενάντια στον άλλο. Από "αθώους" διαχωρισμούς όπως οι οπαδοί ομάδων, μέχρι σοβαρότερους πολιτικούς διαχωρισμούς. Όλα αυτά είναι ρατσισμός.

Καταπολεμώντας τον ρατσισμό μέσα μας, αντιστεκόμαστε στις προκαταλήψεις και στα στερεότυπα. Αρχικά, πρέπει να παραδεχτούμε ότι ο ρατσισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο υπάρχει. Πρέπει να μάθουμε να κρίνουμε κάθε πράξη και σκέψη μας. Αν δεν κάνουμε ενδοσκόπηση, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα θα είναι το βασικό όπλο υπέρ του ρατσισμού. Γι' αυτό δεν επαρκεί η παιδεία. Παρόλο που είναι χρήσιμη, είναι δευτερεύουσα. Η ξеноφοβία θα υπάρχει πάντα μέσα μας δίνοντας τροφή στο κρυφό ρατσιστικό τέρας που όλοι κρύβουμε. Μπορούμε όμως να γίνουμε καλύτεροι και για μας και για τους "διαφορετικούς" συνανθρώπους μας.

<http://www.pancreta.gr/voices.php?p=60> (διασκευή)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ρατσισμός και Διαφορετικότητα στο σχολείο και στην κοινωνία

Η 21η Μαρτίου έχει καθιερωθεί ως Διεθνής Ημέρα για την εξάλειψη των φυλετικών διακρίσεων και του ρατσισμού στην κοινωνία και στην εκπαίδευση. Σήμερα θέλουμε κοινωνίες όπου οι άνθρωποι θα συμμετέχουν ενεργά, θα δημιουργούν και δεν θα είναι παθητικοί θεατές και δέκτες όσων επιμελώς τους παρουσιάζονται. Η αρμονική συνύπαρξη, η χωρίς προϋποθέσεις αποδοχή, η μη περιθωριοποίηση, ο σεβασμός της διαφορετικότητας, η προστασία της αξιοπρέπειας του πολίτη, η ελεύθερη έκφραση αποτελούν κατά κύριο λόγο θέμα παιδείας, κουλτούρας, πολιτισμού, ευαισθητοποίησης και αισθητικής καλλιέργειας. Ο πολιτισμός στην εκπαίδευση στοχεύει στη δημιουργία ανθρώπων ελεύθερων, με αξιοπρέπεια, χωρίς περιορισμούς και εμπόδια στην σκέψη και στην έκφραση, χωρίς τις σύγχρονες μορφές υποδούλωσης που απειλούν σήμερα τους ανθρώπους.

Ξεχωριστός λόγος πρέπει να δοθεί στον μεγάλη σημασία ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το σχολείο στην αντιμετώπιση του ρατσισμού, ως κύριος φορέα διαπαιδαγώγησης του ατόμου. Η παροχή ίσων ευκαιριών προς όλους τους μαθητές, το ειλικρινές ενδιαφέρον για κάθε παιδί, η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και αυτοεκτίμησής τους και η πίστη στην προσωπική αξία, θα δημιουργήσει ομάδες βιωματικής μάθησης με αντίκρισμα για το παρόν και το μέλλον κάθε μαθητή, κάθε ανθρώπου. Η ποιότητα της παιδείας εξασφαλίζει την ποιότητα και το μέλλον ολόκληρης της κοινωνίας σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Εμείς οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απομακρυνθούμε από το πρότυπο του σχολείου που ασχολείται αποκλειστικά με τη μετάδοση στείρων γνώσεων και θα πρέπει να εμβαθύνουμε στην πολύπλευρη εκπαίδευση των μαθητών μας, που θα βασίζεται στις ανθρωπιστικές αρχές.

Πιο συγκεκριμένα οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να διαχειριστούν την ετερότητα (διαφορετικότητα) με τέτοιο τρόπο, ώστε μέσα από το διαφορετικό να αναδεικνύονται οι ικανότητες, οι δυνατότητες και τα talenta των μαθητών. Οφείλουν, επίσης, να εργαστούν προς την κατεύθυνση της δημιουργίας ενός σχολικού περιβάλλοντος, που θα καλλιεργεί στους μαθητές το αίσθημα του ανήκειν στην εκπαιδευτική κοινότητα και της χωρίς όρους αποδοχής, ένα σχολικό περιβάλλον όπου όλοι οι μαθητές θα νιώθουν άνετα, ασφαλείς και προστατευμένοι, θα μπορούν να εκφράζονται χωρίς φόβο, θα είναι χαρούμενοι και δημιουργικοί. Με άλλα λόγια χρειαζόμαστε παιδαγωγικές πρακτικές οι οποίες θα επικεντρώνονται στη δίκαιη οργάνωση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών θεσμών.

Τα νέα δεδομένα επιβάλλουν στην εκπαιδευτική κοινότητα να θέσει τους μαθητές σε «εργήγορση» και να τους προετοιμάσει κατάλληλα, έτσι ώστε να μπορούν ανά πάσα στιγμή να αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες του πλαισίου μέσα στο οποίο δρουν. Επίσης, να τους μάθει να λειτουργούν στο σχολείο σε μια σειρά από ρόλους, όπως του μαθητή που μαθαίνει πώς να μαθαίνει, του μαθητή συνειδητού πολίτη της Ελλάδας και του κόσμου, του μαθητή που αποδέχεται, σέβεται και συνυπάρχει με το διαφορετικό.

I. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 2)

1. Ο συντάκτης του **Κειμένου 1** θεωρεί ότι «όλοι κρύβουμε ένα ρατσιστή μέσα μας». Να αναφέρετε και να εξηγήσετε δύο (2) επιχειρήματα με τα οποία υποστηρίζει την άποψή του. (μον. 1)
2. α. Ποιον τρόπο εισηγείται ο συντάκτης του **Κειμένου 1** για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής μας συμπεριφοράς; (μον. 0,25)
β. Ποιον παράγοντα θεωρεί ο συντάκτης του **Κειμένου 2** ως τον σημαντικότερο για την αντιμετώπιση του ρατσισμού; Να αναλύσετε δύο (2) επιχειρήματα με τα οποία στηρίζει την άποψή του. (μον. 0,75)

II. ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΜΟΡΦΗΣ (ΜΟΝΑΔΕΣ 4)

1. Οργάνωση Λόγου (ΜΟΝ. 1)

- α. Να γράψετε έναν **τίτλο** για το **Κείμενο 1**. (μον. 0,25)
- β. Να εντοπίσετε και να γράψετε μια **διαρθρωτική/συνδετική λέξη** από την τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 1** και να δικαιολογήσετε τη χρήση της. (μον. 0,5)
- γ. Τι είδους κείμενο είναι το **Κείμενο 2** και σε ποια συγκεκριμένη ομάδα αναγνωστών απευθύνεται ο συντάκτης του; (μον. 0,25)

2. ΜΟΡΦΟΣΥΝΤΑΚΤΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ (ΜΟΝ. 2)

- α. Να αναγνωρίσετε το **είδος** των πιο κάτω δευτερευουσών ονοματικών προτάσεων και να χαρακτηρίσετε τον **συντακτικό ρόλο** που έχει η καθεμιά. (μον. 1)
  - i. ... *ότι ο ρατσισμός είναι στο αίμα μας* (**Κείμενο 1**, παράγραφος 2^η)
  - ii. ... *πως όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί* (**Κείμενο 1**, παράγραφος 3^η)
  - iii. ... *πώς να μαθαίνει*. (**Κείμενο 2**, παράγραφος 4^η)
  - iv. ...*να διαχειριστούν την ετερότητα (διαφορετικότητα) με τέτοιο τρόπο* (**Κείμενο 2**, παράγραφος 3^η)
- β. i. Να εντοπίσετε και να γράψετε τον **υποθετικό λόγο** από το **Κείμενο 1**, παράγραφος 5^η. (μον. 0,5)
ii. Να μετατρέψετε τον υποθετικό λόγο στο αντίθετο είδος. (μον. 0,25)
- γ. Να αναγνωρίσετε το είδος της πιο κάτω δευτερεύουσας **επιρρηματικής πρότασης** (**Κείμενο 1**, παράγραφος 2^η).
«*Μια αρνητική σκέψη ή ένα περίεργο βλέμμα είναι αρκετό για να μας το αποδείξει.*» (μον. 0,25)

3. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΑ (ΜΟΝ. 1)

- α. Στην 4^η παράγραφο του **Κειμένου 1** υπάρχει η λέξη «ταυτότητα», η οποία είναι πολύσημη.
Να γράψετε μια πρόταση στην οποία η λέξη «ταυτότητα» να έχει διαφορετική σημασία από εκείνη που έχει στο κείμενο. (μον. 0,25)
- β. Να γράψετε ένα τονικό παρώνυμο της λέξης «σχολείο» (**Κείμενο 2**, παράγραφος 4^η). (μον. 0,25)
- γ. Να γράψετε μονολεκτικά:
- i. ένα συνώνυμο για την πιο κάτω λέξη:
    - ενίσχυση (**Κείμενο 2**, παράγραφος 2^η) (μον. 0,25)
  - ii. ένα αντώνυμο για την πιο κάτω λέξη:
    - παθητικοί (**Κείμενο 2**, παράγραφος 1^η) (μον. 0,25)

III. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ (ΜΟΝΑΔΕΣ 8)

Σε άρθρο, που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας, να παρουσιάσετε με επιχειρήματα τις απόψεις σας για τις ρατσιστικές συμπεριφορές που παρατηρείτε τόσο στο κοινωνικό όσο και στο σχολικό περιβάλλον. Στη συνέχεια να εισηγηθείτε τρόπους αντιμετώπισης του ρατσιστικού φαινομένου.

(Εκταση: 250 - 300 λέξεις)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (ΜΟΝΑΔΕΣ 6)

ΚΕΙΜΕΝΟ 1 (απόσπασμα – διδαγμένο)

Πικρολέμονα, Λόρενς Ντάρελ

Το στρατόπεδο είχε μετακινηθεί τώρα από το φρούριο στην Κοκκινοτριμιθιά και εδώ, στο τραχύ γυμνό και άχαρο πλάτωμα, οι σκαπανείς του στρατού είχαν φτιάξει μερικές παράγκες κι ένα μεγάλο συρματόκλειστο περίβολο. Από μακριά φαινόταν σαν κάποιο εγκαταλελειμμένο κοτέτσι για γαλόπουλα. Ανέβηκα ίσαμε κει με τον Φόστερ που μιλούσε απελπισμένα για την έλλειψη λογικής που έδειχναν οι κρατούμενοι, για την πλήρη περιφρόνηση του νόμου και την έλλειψη πολιτικής ηθικής. «Τα τρία τέταρτα περίπου απ' αυτά τα μπαστάρδικα θα καταδικάζονταν για σοβαρές παραβάσεις του νόμου», επανελάμβανε με περιττή ανησυχία! Και ρίχνουν σβόλους χόμα στους επισκέπτες και μας φωνάζουν «φασίστες». Εμείς, φασίστες, σε ρωτάω!

Οι συνθήκες διαβίωσης ήσαν στενάχωρες αλλ' όχι κακές. Ίσως πολύ λιγότερο σκληρές παρά για πολλούς νέους που κάνουν το στρατιωτικό τους. Επιθεωρήσαμε τις παράγκες κι εξετάσαμε τα ζητήματα της τροφής και της παροχής ζεστού νερού. Αν έκρινα από τα βιβλία που βρίσκονταν στα περισσότερα περβάζια των παραθύρων και στα κρεβάτια, αρκετοί από τους τρομοκράτες θα ήσαν διανοούμενοι. Είδα τη Ζωή εν τάφω του Μυριβήλη και τη σπάνια αθηναϊκή έκδοση του Καβάφη, τα ποιήματα του Σεφέρη και την Αιολική Γη του Βενέζη με τον δικό μου πρόλογο που μεταφράσθηκε με αγάπη από την αγγλική έκδοση. Αυτά τα πράγματα με πλήγωναν, όταν για πρώτη φορά καταλάβαινα πως η έκκληση της ΕΟΚΑ δεν απευθυνόταν σε κακοποιούς, σε εκ γενετής εγκληματίες, αλλ' ακριβώς στους πιο έξυπνους και ιδεαλιστές ανάμεσα από τους νέους. Αυτοί θα υπόφεραν από τα προστάγματα των ηγετών τους.

Ο Παύλος στεκόταν στο παράθυρο, κοιτάζοντας αφηρημένα πέρα στη σκληρή και άγονη αυτή νεκρή ζώνη του κόκκινου αμμοχάλικου. Δεν έδειξε διόλου πως με είδε και δεν ήθελα να τον αναγκάσω να μου μιλήσει.

Δίστασα λίγο και κατόπιν συνόδεψα τον Φόστερ σε μια σύντομη επιθεώρηση του δωματίου, βλέποντας πότε δω και πότε εκεί κανένα βιβλίο ασκήσεων ή κάποια εφημερίδα. Στο τέλος αποφάσισα και πήγα κοντά του κι ακούμπησα το χέρι μου στον ώμο του. «Γιατί βρίσκεσαι 'δω;» τον ρώτησα. Λίγο ήθελε να κλάψει, αλλά το πρόσωπο που γύρισε προς εμένα προσπαθούσε να δείξει ψυχραιμία και απάθεια. Δεν μιλούσε, αλλά με κοίταζε μ' ένα βλέμμα έξαλλης αγωνίας – σαν κάποιος λύκος να του τραγάνιζε τα σπλάχνα. «Κι αυτός βρέθηκε με μπόμπα», είπε βαριεστημένα ο Φόστερ. «Καταραμένα ανόητα παιδιά! Τι θαρρούν πως κερδίζουν μ' όλα τούτα. Την έριξε στην αυλή της εκκλησιάς κοντά στο σταυροδρόμι. Υποθέτω πως πίστευε πως θα μας τρομοκρατούσε».

«Είσαι στην ΕΟΚΑ;» ρώτησα.

«Όλοι είμαστε ΕΟΚΑ. Όλη η Κύπρος», είπε με χαμηλή συκρατημένη φωνή.

Λόρενς Ντάρελ, *Πικρολέμονα*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1957

ΚΕΙΜΕΝΟ 2 (απόσπασμα, διδαγμένο)

Κλειστές Πόρτες, Κώστας Μόντης

Έπειτα από ένα ολάκερο μήνα αγωνία ειδοποίησαν επιτέλους τη γυναίκα του γαλατά πως ο άντρας της «βρισκόταν τώρα στα Κρατητήρια της Κοκκινοτριμιθιάς» (Αυτή ήταν η συνήθης φρασεολογία. Βρισκόταν τώρα. Τι ήταν εκείνο το «τώρα»! Έτσι σαν το «σήμερα» της Κερύνειας (- Όχι, δε μπορείτε να καταθέσετε σήμερα). Χειρότερο ακόμα. Έλεγε (και πώς το 'λεγε): «Δυστυχώς (είχε και «δυστυχώς») ήταν αδύνατο να γίνει ενωρίτερα, χρειάζοντουσαν μερικές απαραίτητες διατυπώσεις. Καταλαβαίνετε». Ναι, καταλαβαίναμε, ξέραμε όλοι τι ήταν αυτές οι διατυπώσεις). Μπορούσε, λέει, να τον επισκεφθεί όταν θα της έστελνε «κάρτα».

Πόσο έκλαψε από χαρά (ζούσε, λοιπόν, ο άντρας της) απάνω σ' αυτή την ειδοποίηση. Και την έσφιγγε στο στήθος της μ' όλη τη μισητή προέλευση, μ' όλη τη μισητή υπογραφή.

Πραγματικά την επαύριο ήρθε η «κάρτα» και την ορισμένη μέρα η γυναίκα του γαλατά χτενίστηκε, έντυσε με τα Κυριακάτικα τους τα παιδιά, πήρε τα κουλούρια και τα παξιμάδια που είχε φτιάξει (καμιά Λαμπρή δεν είχε τέτοια κουλούρια, καμιά Λαμπρή δεν είχε τέτοια παξιμάδια) κι έτρεξε να προφτάσει το πρώτο-πρώτο λεωφορείο. Απ' τα μεσάνυχτα θα 'χε σηκωθεί – αν είχε καθόλου κοιμηθεί (Είναι πιο άγρυπνη η λαχτάρα απ' την έγνοια, πιο ατίθαση).

Δεν περπατούσε, δεν έτρεχε, πετούσε. Και πίσω της κελαηδούσαν τα παιδιά.

– Χαιρετίσματα, της φώναζε η γειτονιά, χαιρετίσματα της τραγουδούσε η γειτονιά (Ξέρει τόσο καλά να χαιρέται η γειτονιά σ' αυτές τις περιπτώσεις). Χαιρετίσματα. Κι υπομονή πες του. Και να μην έχει έγνοια για τα παιδιά (Κι είσαι σίγουρος όταν υπόσχεται η γειτονιά).

Όμως δεν πετούσε τ' απόγιομα που γύριζε η γυναίκα του γαλατά, σερνόταν (χωρίς ανέμισμα, προσκολλημένα τα μαλλιά, χωρίς κίνηση, προσκολλημένα, αρχαϊκά τα χέρια). Και πίσω της, δεν κελαηδούσαν, σερνόντουσαν τα παιδιά.

Τώρα μπορούσε να ρωτήξει η γειτονιά. Και ρώτηξε.

Τον είχαν βασανίσει, είπε η γυναίκα. Τον παραμόρφωσαν, ίσκιο τον έκαναν, είπε. Τρόμαξε όταν τον είδε (Κλαίει. Κλαιν και τα παιδιά). Και να δείτε, λέει, πώς ξαφνικά ξεχνιέται και κοιτάζει παράξενα. Γιατί έκλαιε; είπε η γειτονιά. Τέλειωσαν όλα πια (Ήξερε πως δεν τέλειωσαν μα έπρεπε – είν' έμπειρη η γειτονιά – να πει πως τέλειωσαν. Κι ήξερε καλά και τι θα του 'χαν κάνει, ήξερε τι ανάμνηση του διάκοπτε ξαφνικά τη μνήμη).

Κώστας Μόντης, *Κλειστές Πόρτες*, Λευκωσία 1964

ΚΕΙΜΕΝΟ 3 (δίδαγμένο)

«Γυναίκες στο Λεονάρισσο», Λεύκιος Ζαφειρίου

Δεν μιλάνε, πλην όμως συνεννοούνται,
γιατί όλοι ξέρουν αυτό που κανένας τους δεν λέει.

Γιώργος Μαρκόπουλος

Είναι σε ξένο τόπο μόνες
χωρίς αντίγραφα της μνήμης
ονειρεύονται πίνοντας καφέ –
είναι ώρες που νιώθουν να πνίγονται, τη μοναξιά.

Τα λουλούδια στην αυλή σε ακτινογραφία
«Τι έκαμα εγώ που έμεινα» ακούγεται
η μικρότερη.
Κι ο μονόλογός της για την Κανακαριά
«Επήαμεν τυχαία, ελείπασιν τα ψηφιδωτά».

Ύστερα κάθεται με σταυρωμένα χέρια
ρεμβάζει η θλίψη στα μάτια
στο χαμόγελο στο μαύρο φόρεμα
της κυρίας Νιόβης

σε ξένη γλώσσα τα παιδιά
τις λοιδορούν.

12.7.2006

Λεύκιος Ζαφειρίου, *Η θλίψη του απογεύματος*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2007

ΚΕΙΜΕΝΟ 4 (αδίδακτο)

«Η γριά γιαγιά μου», Φοίβος Σταυρίδης

Η γριά γιαγιά μου η εκατόχρονη
πια δεν κοιμάται με τα παραμύθια,
ολημερίς κοιτάζει κατά το βοριά
με ήλιο, με βροχή –πού 'ναι τ' αδράχτι της
σε τούτο το τσαντίρι σύνεργο διαβόλου;
Κάθεται και κοιτάζει τα βουνά
με ξεπλυμένα μάτια,
κάθεται κι αφουγκράζεται τη γη, κι ακούει
στη μακρινή αυλή της ξένα βήματα
τον σπόρο να τσακίζουν που τολμά ν' ανθίσει.
«Θα περιμένω, γιε μου», λέει η γριά γιαγιά μου η
εκατόχρονη
«να πάω σπίτι μου· εδώ δεν είναι τόπος μου για
να πεθάνω».
Κι έτσι ως γυρνά και συνεχίζει να κοιτάζει τα
βουνά
ξέρω πως η γριά γιαγιά μου η εκατόχρονη,
αυτό θα κάνει.

Φοίβος Σταυρίδης, *Απομυθοποίηση*, Λευκωσία 1978

Ερωτήσεις:

1. α. Να εξηγήσετε πώς παρουσιάζονται οι **κρατούμενοι/αγωνιστές της ΕΟΚΑ** και οι **Άγγλοι αποικιοκράτες** στα *Πικρολέμονα* του Λόρενς Ντάρελ.

β. **Γιατί** ο συγγραφέας τους παρουσιάζει με αυτό τον τρόπο; (μον. 1)
2. Σε ποιο πρόσωπο γίνεται η **αφήγηση** (τύπος αφήγησης) σε καθένα από τα αποσπάσματα των Λ. Ντάρελ και Κ. Μόντη; Τι επιτυγχάνει ο κάθε συγγραφέας με τον συγκεκριμένο τύπο αφήγησης σε κάθε περίπτωση; (μον. 1)
3. α. Έχει λεχθεί ότι ο Κ. Μόντης έγραψε τις *Κλειστές Πόρτες* ως απάντηση στα *Πικρολέμονα* του Λ. Ντάρελ. Να εξηγήσετε γιατί, κάνοντας αναφορές στο κείμενο του Κ.Μόντη. (μον. 1)

β. Ποια είναι η λειτουργία των **παρενθέσεων** στο κείμενο *Κλειστές Πόρτες* του Κ.Μόντη; (μον. 0,5)
4. Τα ποιήματα *Γυναίκες στο Λεονάρισσο* του Λεύκιου Ζαφειρίου και *Η γριά γιαγιά μου* του Φοίβου Σταυρίδη αναδεικνύουν τραγικές **συνέπειες** της τραγωδίας του 1974 για τον τόπο και τον κυπριακό λαό. Να αναφέρετε ένα παράδειγμα από το κάθε ποίημα. (μον. 0,5)
5. Να εξηγήσετε τι **συνδέει** και τι **διαφοροποιεί** τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα και την ψυχολογία τους στα ποιήματα του Λ. Ζαφειρίου και του Φ. Σταυρίδη. (μον. 1,5)
6. Σε ποιο **είδος ποίησης** ανήκουν τα δύο ποιήματα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με ένα διαφορετικό στοιχείο από το κάθε ποίημα. (μον. 0,5)

Οι εισηγητές:

Δέσποινα Νικολάου Μύαρη, Β.Δ.

Μαρία Μαλακτού, Β.Δ.

Χριστιάνα Ιωάννου

Γιώργος Κολοκοτρώνης

Αλεξία Γεωργίου

Η Διευθύντρια

Δρ Μαρία Γεωργίου

ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ 2017

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΤΑΞΗ: Γ΄ Γυμνασίου

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: Παρασκευή, 2 Ιουνίου 2017

ΧΡΟΝΟΣ: 2 ώρες

Οδηγός διόρθωσης

- 1.
- Απλές εκφάνσεις της καθημερινότητάς μας το επαληθεύουν, όπως μια αρνητική σκέψη ή ένα περίεργο βλέμμα.
  - Ο φόβος του διαφορετικού πάντα υποβόσκει μέσα μας και δεν το παραδεχόμαστε.
  - Είμαστε καχύποπτοι στο καινούργιο, το άγνωστο και το διαφορετικό.
  - Επηρεασμός από τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις.
  - Η κοινωνία έχει ευθύνη, συμβάλλει και υιοθετεί τέτοιες συμπεριφορές.

2α.

- Αρχικά πρέπει να γίνει παραδοχή ότι ο ρατσισμός υπάρχει και είναι διαχρονικό φαινόμενο.
- Να γίνει αυτοκριτική και ενδοσκόπηση στις πράξεις και στις σκέψεις μας. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να γίνουμε καλύτεροι για εμάς αλλά και για τους άλλους, τους «διαφορετικούς».

2β. Σημαντικότερος παράγοντας για την αντιμετώπιση του ρατσισμού είναι η παιδεία και ο ρόλος του εκπαιδευτικού.

Δύο επιχειρήματα:

- ▶ Από τη 2^η παράγραφο: «Εμείς... ανθρωπιστικές αρχές»
- ▶ Από την 3^η παράγραφο : οι εκπαιδευτικοί να αναδεικνύουν τις ικανότητες και τα talέντα των μαθητών. Καλλιέργεια αισθήματος του ανήκειν. Γενικά, χρειάζονται παιδαγωγικές πρακτικές που θα επικεντρώνονται στη δίκαιη οργάνωση κοινωνικών και εκπαιδευτικών θεσμών.
- ▶ Η τελευταία παράγραφος του κειμένου.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΜΟΡΦΗΣ

1 α. Τίτλος: -«Οι ρατσιστικές μας συμπεριφορές», «Ένας ρατσιστής μέσα μας», «Δαμάζοντας το ρατσιστικό τέρας», «Ρατσισμός- η αδυναμία του ανθρώπου να δεχτεί το διαφορετικό»

- 1 β. - «Αρχικά» : δίνει μια προτεραιότητα
- «Γί'αυτό» : αιτιολόγηση
- «Παρόλο που» : εναντίωση/ παραχώρηση

1 γ. – Απευθύνεται στους αναγνώστες της ιστοσελίδας και κυρίως στους εκπαιδευτικούς.

2. α. – ότι ο ρατσισμός είναι στο αίμα μας: **Ειδική, Υποκείμενο**
- πως όλοι οι άνθρωποι είναι διαφορετικοί: **Ειδική, Επεξήγηση**
- Πώς να μαθαίνει: **Πλάγια ερωτηματική, Αντικείμενο**
- να διαχειριστούν... με τέτοιο τρόπο: **Βουλευτική, Αντικείμενο**

- 2 β. - *Αν δεν κάνουμε ενδοσκόπηση* : **Υπόθεση**
- *οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα ... υπέρ του ρατσισμού*: **Απόδοση**
- Στο αντίθετο είδος: (Πιθανές απαντήσεις):
Α) - *Αν δεν κάναμε ενδοσκόπηση, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα θα ήταν το βασικό όπλο υπέρ του ρατσισμού*
Β) - *Αν κάναμε ενδοσκόπηση, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα δεν θα ήταν το βασικό όπλο υπέρ του ρατσισμού.*
Γ) - *Αν είχαμε κάνει ενδοσκόπηση, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα δεν θα είχαν γίνει το βασικό όπλο υπέρ του ρατσισμού.*

2γ. Μια αρνητική σκέψη ... για να μας το αποδείξει: **Τελική**

3. ταυτότητα: στο κείμενο η λέξη έχει την έννοια: προσωπικότητα/ χαρακτήρα

- α. Πολύσημη: π.χ. Ο αστυνομικός ζήτησε να δει την **ταυτότητά** μου. (**επίσημο έγγραφο**)
-β. Τονικό παρώνυμο: σχολείο - **σχόλιο**
-γ. Συνώνυμο: (Ενίσχυση): **ενδυνάμωση, υποστήριξη, τόνωση, στήριξη, ισχυροποίηση**
- Αντώνυμο: (Παθητικοί): **ενεργητικοί, ενεργοί, δραστήριοι**

III. Παραγωγή λόγου

Πρόλογος: Γενικότερα για το φαινόμενο του ρατσισμού στις μέρες μας.

Κύριο θέμα:

- Ρατσιστικές συμπεριφορές που παρατηρούνται στην κοινωνία και στο σχολείο:

Ξενοφοβία, Προκαταλήψεις, Στερεότυπα, Καχυποψία, Υποτίμηση, Αισθήματα ανωτερότητας, Περιθωριοποίηση, Απομόνωση, Διακρίσεις, Χρώμα, Θρησκεία, Καταγωγή, Άτομα με ειδικές ανάγκες, Φύλο, Πρόσφυγες, Μετανάστες.

- Τρόποι αντιμετώπισης:

Η αντιμετώπιση του ρατσισμού είναι θέμα Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης από την οικογένεια, το σχολείο, τα ΜΜΕ. Αυτοί οι θεσμοί στηρίζονται σε αξίες όπως: σεβασμός, ισότητα, αποδοχή, δημοκρατικές αντιλήψεις, ανθρωπισμός, αλληλεγγύη. Πρέπει ο κάθε άνθρωπος να κάνει την αυτοκριτική του, δηλαδή να αλλάξει συμπεριφορά.

Επίλογος:

Συμπερασματικά – Ανακεφαλαίωση: Αντιμετώπιση του ρατσισμού για ειρηνική συνύπαρξη, δικαιότερη, δημοκρατική κοινωνία.

Περιεχόμενο: μον. 3

Δομή: Μον. 2

Έκφραση: μον. 2

Ορθογραφία: μον. 1

ΜΕΡΟΣ Β' - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (ΜΟΝΑΔΕΣ 6)

1. α. Οι κρατούμενοι/αγωνιστές: - τρομοκράτες
- ανόητοι, δειλοί, άβουλοι
- μπαστάρδικα
- ποδηγετούνται/ λειτουργούν ως πιόνια των ηγετών τους

Οι Άγγλοι αποικιοκράτες: - ανθρωπίνου, νοιάζονται για τις συνθήκες κράτησης
- δημοκρατικοί, δίκαιοι
- δεν είναι κατακτητές, αλλά εκπολιτιστές των Κυπρίων

1. β. Τους παρουσιάζει έτσι για να δικαιολογήσει την επίσημη αγγλική ιμπεριαλιστική εξωτερική πολιτική σχετικά με τις αποικίες. Επίσης, για να πείσει τους Άγγλους αναγνώστες για την ορθότητα στις αποφάσεις που έπαιρναν οι αποικιοκράτες σχετικά με τους αποικιοκράτες – τούμενους.

2. Αφήγηση στον Ντάρελ: - α' πρόσωπο, ομοδιηγητικός αφηγητής.
- Προσωπική μαρτυρία, Αληθοφάνεια

- Αφήγηση στον Κ.Μόντη: - γ' πρόσωπο, ετεροδιηγητικός αφηγητής
- Αποστασιοποίηση, αντικειμενικότητα, ρεαλισμός, γενικότητα

3. α. Για να παρουσιάσει την αλήθεια, που έχει διαστρεβλωθεί από τον Ντάρελ σχετικά με τον Αγώνα- Να ανατρέψει τη λανθασμένη οπτική που δίνει στο θέμα ο Ντάρελ. Δίνει πληροφορίες που αναιρούν την αποικιοκρατική πολιτική. Οι αγωνιστές είναι απλοί άνθρωποι, του λαού που αγωνίζονται για την ελευθερία της πατρίδας τους. Με ψυχική

δύναμη και πίστη στον Αγώνα, με συνειδητή επιλογή για την συμμετοχή τους. Ενώ οι Άγγλοι αποικιοκράτες παρουσιάζονται ως βασανιστές, απάνθρωποι, ψυχροί, εκτελεστές, με έλλειψη ανθρωπιάς. Κρατητήρια, Βασανιστήρια, σωματικές και ψυχολογικές επιπτώσεις.

- β. Λειτουργίες παρενθέσεων: Μια τεχνική του Μόντη μέσω της οποίας εκφράζει συναισθήματα, σκέψεις, σχολιάζει, καυτηριάζει, ειρωνεύεται πρακτικές των κατακτητών. Εσωτερικός μονόλογος, Εσωτερική εστίαση.

4. Συνέπειες: - Προσφυγιά
- Εγκλωβισμένοι
- καταστροφή πολιτιστικής κληρονομιάς
5. Τι συνδέει: - θύματα του 1974 και οι δύο
- πρωταγωνίστριες και στα δύο (γυναίκες, γιαγιά)
- αγάπη και δέσιμο με τον τόπο τους
- πόνος και πίκρα για την καταστροφή
- αισθάνονται ξένες στον τόπο τους (οι γυναίκες γιατί έμειναν εγκλωβισμένες και τώρα μένουν με τους εποίκους που τις λοιδορούν και η γιαγιά γιατί δεν θεωρεί πως είναι τόπος της ο τόπος της προσφυγιάς.

Τι διαφοροποιεί:

- εγκλωβισμένες
- αμφισβήτηση

Τι συνδέει:

- πρόσφυγας
- ελπίδα και προσμονή επιστροφής

- πικρία για την παγίωση της εισβολής
- αισθάνονται ξένες στον τόπο τους, τις λιοδορούν
- χωρίς νόημα η ζωή τους.
- υπομονή για την επίτευξη του νόστου
- η μακρόχρονη ιστορία του τόπου, η ρίζα είναι βαθιά, δεν μπορεί να ξεχάσει.

6. Είδος ποίησης: νεωτερική/ μοντέρνα ποίηση

Στοιχεία:

- Δεν υπάρχουν στροφές με σταθερό αριθμό στίχων (άνισες στροφικές ενότητες)
- Ελεύθερος στίχος (χωρίς σταθερό αριθμό συλλαβών, χωρίς μέτρο, χωρίς ομοιοκαταληξία, χωρίς ρυθμό – θυμίζει πεζό λόγο).
- Αντιπονητικές λέξεις – της καθημερινότητας
- Υπαινιγμοί. Για να οδηγηθούμε στην ερμηνεία πρέπει να εντοπίσουμε λέξεις-κλειδιά-εικόνες.

